

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الهِ انْطِقْنِي بِالْهُدَى وَ الِهْمْنِي التَّقْوَى

هر کس در گرو و همراه اعمال خویش است

جلسه پنجم

خلاصه جلسه قبل

• دلیل افرینش:

• **لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا** (احسن عملا خواسته شده نه اکثر عملا)

• **إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ**

• عمل اندوخته و سرمایه ابدی انسان (ره توشه) **ظهور، تجسم عمل و بازگشت عمل به انسان در آخرت** (عمل انسان همدم همیشگی انسان)

• همه مالکیت های دنیوی فنا می شوند اما مالک انسان بر عمل خودش همیشگی است.

• **وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (۳۹)**

• **يُوفَّ إِلَيْكُمْ** لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

• **حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا**

خلاصه جلسه قبل

• نظارت چند لایه و دقیق بر اعمال انسان وثبت

• شاهدان اعمال

• خداوند

• پیامبران، مومنین، فرشتگان، زمین، گوش، چشم، پوست، زبان و دست و پا

• ثبت گفتار انسان

• وَوَضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا **سوره : الكهف آیه : 49**

عمل انسان در قیامت ظهور و حضور پیدا میکند و خود عمل جزای انسان است (آنچه در دنیا بکاری در آخرت همان را میدروی)

• وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا

خلاصه جلسه قبل

• وزن کشی اعمال

- انسان از درون و بیرون کاملاً تحت نظر است و همه اعمال او ثبت می شود.

جزای عمل در دنیا (اثار وضعی) خلاصه جلسه قبل

ربا و خوردن مال مردم	نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنِ بِآيَاتِ	عقوق الوالدين
کم فروشی	اسْتَهْزِئِ بِرُسُلِ	
بخل	تکذیب انبیاء	فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
کفران نعمت	ظلم الجحود الكفر	اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ
أَفْتُوْمُنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ	تکذیب آیات و مخالفت با اوامر الهی	
	الاعراض الاستهزاء اتهام سحر به پیامبران	مَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي
أَنْ تَشِيْعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا		مَنْعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا

؛ باطن دنیا آخرت

1. دنیا و آخرت، دو جهان جدا و گسسته از هم نیستند.
  2. همه چیز و همه امور در دنیا دو وجه دارد 1-ملک و 2-ملکوت
  3. ظاهر این عالم دنیا (ملک) است و آخرت، باطن این عالم (ملکوت)،
  4. اهل ظاهر هست، علم ظاهری دارد، همین نشئه را می بیند، آنکه دید درون دارد، باطن نگر است و اهل باطن است و باطنش را هم می بیند.
  5. اعمال در دنیا ظاهرش دنیاست و دنیوی ولی اعمال باطنش آخرت است
  6. (يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ)
- لآخرت، باطن همین دنیاست
  - مومن نمی گوید: آخرت نسیه است، و دنیا نقد است. بهره اخروی اولیت انسان مومن است،
  - انسان با عمل خود سازنده آخرت است.
  - مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ **يَمْهَدُونَ** (۴۴)
  - هر کس کفر ورزد، کفرش به زیان اوست و کسانی که کار شایسته انجام دهند (سعادت ابدی را) برای خودشان آماده می کنند

خداوند به هر کس در برابر اعمالش جزای کامل می دهد.

- « وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ. » (تا هر کسی در برابر اعمالش جزا داده شود و به آنها ستمی نخواهد شد.)
- « أُولَئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ. » (آنها جایگاهشان آتش است، به کیفر کارهایشان.)
- آزادی عمل انسان در دنیا
- « **الْأَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ وَ أَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَىٰ** »
- (که هیچ کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی گیرد و اینکه برای انسان بهره ای جز کوشش او نیست و اینکه تلاش او به زودی دیده می شود، سپس به او جزای کافی داده خواهد شد.)

القصص

• مَنْ جَاءَ بِالْحُسْنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

• هر کس نیکی به میان آورد برای او [پاداشی] بهتر از آن خواهد بود و هر کس بدی به میان آورد کسانی که کارهای بد کرده‌اند جز سزای آنچه کرده‌اند نخواهند یافت (۸۴)

النور

• لِيَجْزِيَهِمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ
يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

• تا خدا بهتر از آنچه انجام می‌دادند به ایشان جزا دهد و از فضل خود بر آنان بیفزاید و خدا [ست] که هر که را بخواهد بی حساب روزی می‌دهد (۳۸)

مراتب ارزش‌گذاری عمل نیک در نزد خداوند

- قرآن: عمل صالح که با نیت و قصد ثواب اخرت با توجه به درجه اخلاص و تقوای عامل و متقی بودن او ارزش‌گذاری می‌شود. (حسن فعلی و فاعلی)

1- **مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ؛** هر کسی آخرت بخواهد برایش در آخرتش می‌افزایم. (شوری، آیه 20) سخن از افزایش است؛

• **مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا؛** هر کسی نیکی آورد پس برایش بهتر از آن است. (نمل، آیه 89)

2- **مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا؛** هر کسی نیکی بی‌آورد برایش ده برابر مثل آن است. (انعام، آیه 160)

3- **مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ؛**

• مثل کسانی که در راه خداوند از اموالشان انفاق می‌کنند مثل کسی است که یک دانه بکارد و از آن هفت خوشه برآید که در هر خوشه‌اش صد دانه است. (بقره، آیه 261) **هفتصد برابر**

4- **خداوند در ادامه آیه پیش می‌فرماید: وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ؛** و خداوند برای هر کسی بخواهد آن را دو برابر و مضاعف می‌کند. (همان) **هزار و چهارصد برابر**

5- **خداوند در ادامه افزوده است: وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ؛** و خداوند وسعت‌دهنده و دانا است. (**بی‌نهایت**)

انواع عمل

- عمل جوارحی
- عمل جوانحی (اعمال درونی و قلبی مانند مقاومت در برابر گناه)
- **لَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تَخْفَوْهُ يُحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** (۲۸۴) البقره
- آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن خداست. و اگر آنچه در دلهاى خود دارید، آشکار یا پنهان کنید، خداوند شما را به آن محاسبه مى‌کند؛ آنگاه هر که را بخواهد مى‌بخشد، و هر که را بخواهد عذاب مى‌کند، و خداوند بر هر چیزی تواناست. (۲۸۴)
- **مَا فِي أَنْفُسِكُمْ** (ملکوت عمل)

سوره حج

• إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَكْفُ فِيهِ وَالْأَبَادِ
وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِحَادٍ بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ

• همانا کسانی که کفر ورزیدند و (مؤمنان را) از راه خدا و مسجدالحرامی که آن را برای همه‌ی مردم، ساکنین مکه و یا (مسافرین) بادیه‌نشین مساوی قرار دادیم باز می‌دارند (گرفتار قهر ما خواهند بود) و هر کس در مسجدالحرام اراده انحراف و ظلم کند، ما به او عذاب دردناک می‌چشانیم.

• اراده انسان به کار خیر و کار شر در انسان اثر می‌گذارد

• اراده کردی دروغ بگویی در درون دروغگو شده ای

وان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله

- «وان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله» (بقره- 284)
- آنچه در دل دارید یا اظهار می‌کنید، همه مورد محاسبه خداست.
- یعنی حتی **خاطرات و تصمیم‌های زشت نیز - هر چند عملی نگردند- جان را تیره می‌کنند**
- سالک، همانگونه که مراقب اعضا و جوارح ظاهری خویش است، **مواظب اندیشه و افکار و نیات قلبی خود نیز هست**، چرا که مورد بازخواست قرار خواهد گرفت.
- «واعلموا ان الله یعلم ما فی انفسکم فاحذروه» بدانید آنچه را که در دل دارید خدا می‌داند، پس از آن حذر کنید.» (بقره- 235) (1)

انواع عمل

• امام علي (ع) : کسی که در اندیشه گناه باشد و پیرامون آن بسیار فکر کند سرانجام همان افکار بد و اندیشه های پلید او را به ارتکاب گناه میخواند و آلوده اش میسازد. غررالحکم صفحه

• امام علي (ع) : روزه قلب یعنی با زداشتن آن از تفکر در گناه بسیار بالاتر و مهم تر است از روزه جسم و اینکه مرد از خوردن و آشامیدن خودداری کند. غررالحکم صفحه 458

«طَهَارَةٌ لِأَنْفُسِنَا»

- از حضرت مسیح (ع) نقل شده :
- «ان موسى نبى الله امركم ان لا تزنوا و انا امركم ان لاتحدثوا انفسكم بالزنا فضلا من ان تزنوا فان من حدث نفسه بالزنا كان كمن او قد فى بيت مزوق فافسد التزاويق الدخان و ان لم يحترق البيت».
- «موسى (ع) پیامبر خدا، به شما امر کرده است که زنا نکنید و من به شما امر می‌کنم که **فکر زنا در دل نیاورید**؛ زیرا کسی که فکر زنا می‌کند، مانند کسی است که در یک اتاق منقش (دل عرش خداوند) آتش بر افروزد و دود آن نقاشی‌ها را فاسد کند، اگر چه اتاق آتش نگیرد.»
- افکار زشت و خواطر ناپسندی که در ذهن خطور می‌کند اگر انسان به آن مشغول شود این خطور در حد خود تولید ظلمت در روح آدمی می‌کند

هر چه کنی به خود کنی

عمل برای عامل است؛

• هر عمل و کردار انسانی با وجود انسان آمیخته می‌شود و در **جان و هویت و وجودش** تاثیر مستقیم می‌گذارد.

• از این رو انسان با عملش، خودش را می‌سازد

• افکار و رفتاری که دارد حقیقت وجودی و هویت وجودی‌اش را می‌سازد

• انسان در قیامت بشکل و ماهیت همان انسانی است که خود با اعمالش شخص خودش را ساخته است.

• **انسان قیامتی، سازه انسان دنیوی است**

• **إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَ إِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا؛** اگر نیکی کنید، به خود نیکی کرده‌اید و اگر بدی کنید، به خود بد نموده‌اید. (اسراء، آیه 7)

• این لام که در «لأنفسکم و فلها» تکرار شده است، **لام اختصاص** است. به این معنا که **عمل، عامل را می‌سازد** و هر عملی از خوب و بد برای خود عامل است.

• پس نباید لام اول را لام نفع دانست و گفت لام دوم از باب مشاکله آمده است و گرنه باید **علیها** می‌آمد که بیانگر ضرر و زیان است.

• قرآن : که عمل آدمی هرگز عامل را رها نمی‌کند؛ چون جزو ذات او می‌شود. از همین روست که در این آیه لام تکرار می‌شود تا بیانگر این اختصاص عمل با عامل باشد

اثر اعمال بر انسان (هویت)

- همچون مگس دنبال پلیدی‌ها نباشید!
- قال‌الامام علی(ع): «الاشرار يتبعون مساوی الناس و يتركون محاسنهم كما يتبع الذباب المواضع الفاسده»
- امام علی(ع) فرمود: افراد بد به دنبال بدی‌های مردم هستند، و خوبی‌هایشان را رها می‌کنند، چنان‌که مگس‌ها دنبال پلیدی‌ها می‌گردند. (1)

انسان در اسارت (عمل) خویش

هر کسی که در اسارت دیگری باشد، او را از وی جدا نمی‌شود و از همین رو ممکن نیست بار گناه کسی بر دوش دیگری نهاده شود یا کسی برای کار نکرده کیفر ببیند یا به او پاداش داده شود، بلکه در حقیقت هر کسی آثار گناه خویش را می‌یابد و يك گناه کیفر واحد و گناه مضاعف کیفر دو چندان دارد.^۴

عامل در گرو عمل

هر عملی قبل از تحقق در اختیار عامل است؛ ولی پس از آن دو صورت دارد: اگر کار نيك باشد، باز در اختیار عامل است به طوری که مانع آزادی او نیست؛ ولی اگر سیئه باشد، عامل را در گرو و بند خویش می‌کشد، چون گناه ضایع کردن حق خدا یا مردم است؛ در نتیجه فاعل آن بدهکار است و بدهکار

۱. سوره بقره، آیه ۵۷.

۲. سوره عنکبوت، آیه ۱۳.

۳. سوره نوح، آیه ۳۸.

انسان عمل ساز است و عمل انسان ساز

1. اثر عمل بر روی انسان
2. اثرگذاری روح (ملکوت) اعمال بر یکدیگر در نفس انسان
3. ملک (ظاهر) و ملکوت عمل (باطن)

اثرگذاری روح (ملکوت) اعمال بر یکدیگر در نفس انسان:

- انسان، با یک عمل یک گام پیشرفت می‌کند و با عملی دیگر دو گام به عقب برمی‌گردد.
- علامه طباطبائی:

• وقتی انسان کار نیکی انجام می‌دهد، **در ذاتش صورت معنوی** پیدا می‌شود که متصف به صفت ثواب می‌باشد،

• **چون گناهی از او سرزند، صورت معنوی** دیگری در او پیدا می‌شود متصف به عقاب،

• چیزی که هست این که ذات انسان **(قلب)** چون متحول است و

• از نظر حسنات و سیئاتی که انجام می‌دهد، در تغییر است، ممکن است صورتی که مثلاً با اعمال خوب در حال حاضر برای خود ساخته، با اعمال بدش به صورتی دیگر تبدیل شود و بالعکس،

• این امر تا زمان مرگ که نفس از حرکت و تحول می‌ایستد، ادامه دارد.

• (علامه طباطبائی، ترجمه تفسیر المیزان، ج2، ص256-257)

اثر عمل در ابعاد انسان

- در تقویت و اضمحلال ایمان (در قلب در دل)
- در رشد ملکوتی نفس و یا رشد ملکی نفس (کرامت و یا اضل من الانعام)
- در تقویت باورهای و اعتقادات عقلی
- در رشد و باروری عمل (سابقون السابقون)
- خدا درست آفریده است. این ماییم که خود را بد می‌سازیم.
- **وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَ تَثْبِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ**
- و مثل کسانی که اموال خود را در طلب رضای خداوند و استواری روح خود انفاق می‌کنند، همچون مثل باغی است که در نقطه‌ای بلند باشد (واز هوای آزاد بحدّ کافی بهره بگیرد) و باران‌های درشت به آن برسد و میوه‌ی خود را دو چندان بدهد. و اگر باران درشتی نبارد، باران‌های ریز و شبنم (ببارد تا همیشه این باغ شاداب و پر طراوت باشد.) و خداوند به آنچه انجام می‌دهید بیناست.

اثار عمل خالص در تثبیت ایمان در گسترش تقوا در پاکی نفس و قرب به خدا

- منتهی الیه سیر مخلوقات ، اوست : **وَ أَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى** . (نجم ، 42) انتهای سیر انسان به سوی پروردگار است :
- **إِنِّي إِلَى رَبِّكَ الرَّجْعِيَّ** . (علق ، 8) بازگشت همگان به سوی خداست :
- **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** . (بقره ، 156)
- هدف غایی خلقت ، به کمال رسیدن همه موجودات و رسیدن انسان به مقام قرب الهی است .
- اعمال که برای وجه الله (رضای خدا) انجام شود انسان را به کمال انسانیت و هدف غایی یعنی قرب الهی می رساند (حرکت درونی انسان به سوی خدایی شدن)
- **عمل خالص (کمال عمل) هدایت کننده حرکت درونی انسان در مسیر هدف غایی (قرب الهی) به سوی کمال است .**
- **عمل در تمام ابعاد وجودی انسان اثر دارد == عمل انسان ساز است**

نیت کیفیت عمل و اخلاص

- نیت و ملکات روحی.
- عمل بدون نیت متصور نیست
- نیت از مبادی و روح عمل است و بر چگونگی (کیفیت) وقوع فعل دلالت دارد.
- حضرت صادق، علیه السلام، والنّية أفضل من العمل. ألا، و ان النية هي العمل.
- نیت از عمل افضل است، بلکه **نیت تمام حقیقت** عمل است.
- نیت صورت کامله عمل و صحت و فساد و کمال و نقص اعمال به نیت عمل است.
- چنانچه یک عمل واحد به واسطه نیت گاهی تعظیم و گاهی توهین است، و گاهی تام و گاهی ناقص است، و گاهی از سنخ ملکوت اعلی، و گاهی از ملکوت اسفل و صورت موحشه مدهشه دارد.
- منافق با نمازش به جهنم سقوط کند و صورتش ملکوت اسفل است و از شدت ظلمت شبیه ندارد..

والنية أفضل من العمل. إلا، و ان النية هي العمل.

- جزء صوری ملکوتی عمل افضل از جزء مادی ملکى آن است.
- : نيه المؤمن خير من عمله.

• فنای عمل در نیت و ملک در ملکوت

- الا، و ان النية هي العمل. عمل همان نیت است، و غیر نیت چیزی در کار نیست. و تمام اعمال در نیات فانی هستند و از خود استقلالی ندارند

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لِرُؤْفَةِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

- عمل (بر جسته) ابرار را با اخلاص ارزیابی می کند.
- ویژگی عمل با اخلاص (لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا)
- اخلاص در عمل
- قال الصادق(ع): العمل الخالص الذي لا تريد ان يحمدك عليه احد الا الله عزوجل ...
- امام صادق(ع) فرمود: عمل خالص آن است که نخواهی کسی جز خدا مدح و ثنای تو را گوید..
الكافی، ج 2، ص 16
- پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) لا عمل الا بالنية و انما الاعمال بالنيات

نیت صادق (حسن فاعلی) کمال عمل و قبولی عمل

• در نیت دو موضوع مطرح است:

• احکام ظاهری شرع: یعنی در نیت رضایت غیر خدا در نظر نداشته باشد تا عمل صحیح باشد اگر نه عمل فاسد است.

غیر خدا دو تا می شود. اشخاص و افراد (ریا) که شرک جلی است و یا خودم که شرک خفی است.

رضایت خودم ریا نیست و از نظر فقهی ظاهر احکام صحیح است. (برای خدا چون بهشت را می دهد یا از عذاب نجات میدهد)

اما عمل کمال ندارد نقص دارد.

برای خودم هم مرتبه دارد برای این دنیا یا برای آخرت

وقتی کسی عملی را برای رضای خدا و در راستای رسیدن به منافع دنیوی انجام می دهد، در حقیقت نازل ترین مراتب اخلاص را داراست. چنین عملی گرچه صحیح است و اگر صلاح باشد، خداوند متعال متاع دنیوی نیز به او عطا می کند، اما چون عبادت برای اهداف مادی بوده، به تعبیر علمای اخلاق «پست ترین عبادات» محسوب می شود.

کمال عبادت: نیت خالص برای خدا باشد.

هرچه عمل خالص تر باشد اثرگذاری آن در نفس و روح انسان بیشتر و موجب کمال نفس انسان می گردد

نیت اعمال و عبادات و دعای انسان

• پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) لا عمل الا بالنية و انما الاعمال بالنيات

شُرک جلی

1. ریا و یا برای برای غیر خدا (عمل فاسد است)

2. اعمال و عبادات برای رسیدن به دنیا (عمل نجات بخش نیست)

پست ترین اعمال

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا

شُرک خفی

3. اعمال و عبادات برای برای بهشت و یا ترس از جهنم (عمل مقبول است)

عبادت الاحرار

4. اعمال و عبادات برای کسب رضایت خدا باید باشد **ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ (کمال عمل)**

عمل عبادی

- گاهی عمل عبادی، تنها مرتبه ی صحّت و درستی را از نظر رعایت شرایط دارد، گاهی به مرتبه قبول می رسد، و گاهی هم صفت کمال می یابد.
- پس برای عبادات، شرایط زیر مطرح است:
- شرایط صحّت عبادات: (نظیر طهارت و قبله)
- شرایط قبولی عبادات (نظیر تقوا)
- شرایط کمال عبادات (نیت صادق، خاشعانه، مخفیانه و عاشقانه، با احساس حضور در محضر حق)

نیت صادقہ

- حدیث (8) قال الصادق عليه السلام :
- صاحبُ النِّيَّةِ الصَّادِقَةِ صاحبُ القَلْبِ السَّلِيمِ ، لِأَنَّ سَلَامَةَ القَلْبِ مِنْ هَوَاجِسِ المَحذُورَاتِ بِتَخْلِيصِ النِّيَّةِ لِلَّهِ فِي المَوْرِ كُلِّهَا؛
- کسی که نیت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیت در همه کارها برای خداوند است.
- مصباح الشریعه ، ص 53

- حدیث (12) قال علی علیه السلام :
- لَا يَفُوزُ بِالْجَنَّةِ إِلَّا مَنْ حَسُنَتْ سَرِيرَتُهُ وَ خَلُصَتْ نِيَّتُهُ؛
- به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیتش خالص باشد.
- تصنیف غررالحکم و دررالكلم ، ص 168 ، ح 3325